

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 31853594-101-858 -5457

9 110/2013

Konu : Kanun Tasarısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'na hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'na 16/9/2013 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi birlikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

EKİ :

1- Kanun Tasarısı

2- Gerekçe

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	Milli Savunma			
Esas Komisyon	Dışişleri			
Tarih:	25 Ekim 2013			
Ysm.Üzm.	Egk.Yrd.	Başkan	Gen. Sek. Yrd.	Gen. Sek.
11	11	11	11	11
TBMM BAŞKANI	Sarı Mahmut			

TEMM KAPUNLAR ve KARARLAR BÖLÜMÜ
10 Ekim 2013
NİHAZ:

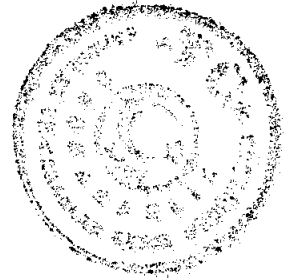
TEMM KAPUNLAR ve KARARLAR BÖLÜMÜ
10 Ekim 2013
NO: 250693

GEREKÇE

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Mutabakat Muhtırası” 29 Nisan 2013 tarihinde Ankara’da imzalanmıştır.

Söz konusu Mutabakat Muhtırası kapsamında; iki ülke arasında savunma sanayi işbirliği faaliyetlerinin hukuki bir temelde yürütülmesi, savunma sanayi alanındaki ihtiyaçların ortak üretimi, savunma sanayi alanında teknoloji transferi, ihtiyaç duyulan savunma sanayi ürünlerinin karşılıklı tedariki, müşterek üretilecek savunma sanayi ürünlerinin üçüncü ülkede satışı ile Türk savunma sanayisi tarafından üretilen savunma sanayi ürünlerine pazar imkanı sağlanması öngörülmektedir.

Anılan Mutabakat Muhtırası ile dünya savunma sanayi pazarının önemli bir alıcı ülkesi konumunda olan Kuveyt silahlı kuvvetlerinin ihtiyaçlarının Türk savunma sanayisi tarafından karşılanması ve işbirliğinin her iki ülke yararına geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

T/ 624

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KUVEYT DEVLETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA SAVUNMA SANAYİ İŞBİRLİĞİ MUTABAKAT MUHTIRASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR
KANUN TASARISI**

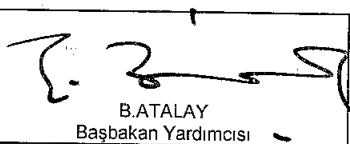
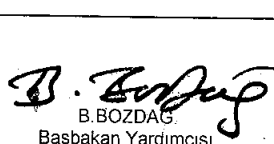
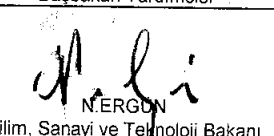
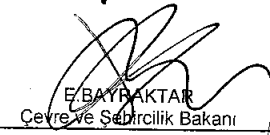
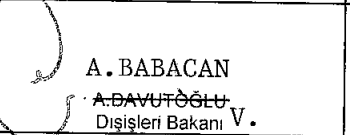
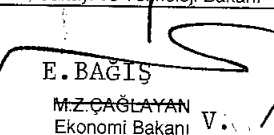
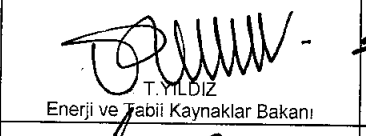
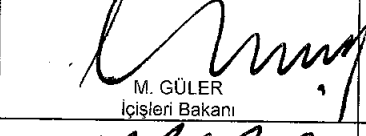
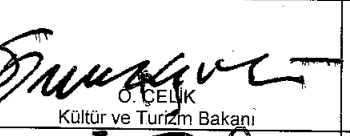
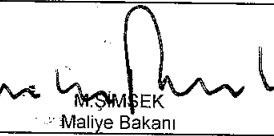
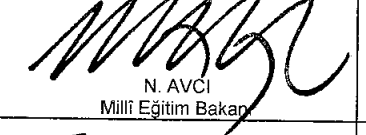
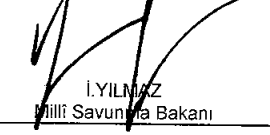
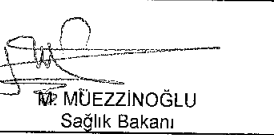
MADDE 1- (1) 29 Nisan 2013 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Mutabakat Muhtırası"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Eki

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

 B. ARINÇ Başbakan Yardımcısı	 A. BABACAN Başbakan Yardımcısı	 B. ATALAY Başbakan Yardımcısı	 B. BOZDAĞ Başbakan Yardımcısı
 S. ERGİN Adalet Bakanı	 F. BAHİN Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	 E. BAĞIŞ Avrupa Birliği Bakanı	 N. ERGÜN Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı
 F. ÇELİK Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	 E. BAYRAKTAR Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı	 A. BABACAN Dışişleri Bakanı	 E. BAĞIŞ Ekonomi Bakanı
 T. YILDIZ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	 S. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	 M. M. EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	 H. YAZICI Gümrük ve Ticaret Bakanı
 M. GÜLER İçişleri Bakanı	 C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	 O. ÇELİK Kültür ve Turizm Bakanı	 M. ŞİMŞEK Maliye Bakanı
 N. AVCI Millî Eğitim Bakanı	 İ. YILMAZ Millî Savunma Bakanı	 V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı	 M. MÜEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

İLE

KUVEYT DEVLETİ HÜKÜMETİ

ARASINDA

SAVUNMA SANAYİ İŞBİRLİĞİ

MUTABAKAT MUHTIRASI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuveyt Devleti Hükümeti bundan böyle ferdi olarak "Taraflar" müştereken "Taraflar" olarak anılacaktır;

Birleşmiş Milletlerin hedef ve ilkelerine bağlılıklarını teyit ederek,

Karşılıklı yarar ve hak eşitliği ilkelerine dayalı, daha fazla geliştirilecek ve güçlendirilecek dostluk ve işbirliği ilişkisinin, dünya barışı ve güvenliğine olduğu kadar iki ülkenin ortak çıkarlarına da katkıda bulunacağını vurgulayarak,

Askerî teçhizat ve silâh alanında bilimsel ve teknik kabiliyetlerini kullanarak savunma sanayi işbirliğini daha fazla geliştirme isteklerini belirterek,

Karşılıklı saygı ile mütekabiliyet esaslarına bağlı kalarak,

Aşağıdaki konularda anlaşmaya varmışlardır.

Madde 1

Amaç

1. Bu Mutabakat Muhtırasının amacı; ilgili teknik ve lojistik destek alanlarının yanı sıra savunma sanayi alanında da mal ve hizmetlerin geliştirilmesi, üretilmesi ve tedarikinde daha etkili bir işbirliği ile her iki ülkenin savunma sanayi kabiliyetlerini geliştirerek Taraflar arasında savunma sanayi alanında işbirliğini sağlamaktır.

2. Bu Mutabakat Muhtırası; Taraflar arasında "Savunma Sanayi Alanında" karşılıklı iş birliği esas ve ilkelerini kapsamaktadır. Taraflar işbirliğine ulusal mevzuat ve savunma önceliklerine tabi olarak gireceklerdir.

Madde 2

Tanımlar

Bu Mutabakat Muhtırasının amacı için, müteakip tanımlar, aşağıdaki anlamları haiz olacaktır:

1. "Mutabakat Muhtırası"; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti arasındaki Savunma Sanayi İş Birliği Mutabakat Muhtırasını ifade eder.

2. "Gizlilik Dereceli Bilgi, Belge ve Malzeme": güvenlik tedbirleri çerçevesinde; tarafların kendi mevzuatlarında tanımlanan "HİZMETE ÖZEL" veya daha yüksek gizlilik derecesine sahip bilgi, belge, malzeme ve projeyi ifade eder.

3. "Savunma Sanayi Mal ve Hizmetleri"; ilgili lojistik destek ile birlikte silâhları ve askeri teçhizatı ve bunların araştırma, geliştirme ve üretimi için gerekli malzemeyi ve hizmeti ifade eder.
4. "Yakın veya Yakınlar"; misafir personelin Gönderen Devletin yasalarına göre bakmakla yükümlü olduğu eş veya çocuklarını ifade eder.
5. "Misafir Personel"; tarafların, bu Mutabakat Muhtırasının uygulanması için karşı Taraf ülkesine gönderdikleri asker/sivil görevlileri ifade eder.
6. "Kıdemli Askerî/Sivil Kişi"; bu Mutabakat Muhtırası kapsamında gönderilen misafir askeri personelin faaliyetlerine nezaret eden, Gönderen Devletin ulusal mevzuatına uygun olarak atanmış, misafir askeri personel arasındaki en kıdemli kişi anlamındadır.
7. "Amir"; askeri personelin bulunduğu karargâh veya kıta komutanı veya kurumun amiri anlamındadır.
8. "Resmi Görev", bu Mutabakat Muhtırası veya bu Mutabakat Muhtırasına istinaden yapılacak diğer anlaşmalar uyarınca kararlaştırılacak görevi ifade eder.
9. "Resmi Görevle Bağlantılı Suçlar"; Resmi Görevin ifası sırasında icra edilen ve Taraflara verilen Resmi Görevden ayrılmayacak nitelikli fiil veya ihmallerden kaynaklanan suçları ifade eder.
10. "İşbirliği"; bu Mutabakat Muhtırası çerçevesinde, her iki Tarafın kendi ilgili yasalarına ve düzenlemelerine uygun olacak şekilde mütakabiliyet esasına dayalı olarak üstlendikleri faaliyetleri ifade eder.
11. "Kalite Teminatı"; savunma sistemlerinin üretimi ve hizmetlerinde kalitenin temin edilmesi için garanti edilmesi gereken kalite ve faaliyetler hakkında gösterilen özeni ifade eder.
12. "Kabul Eden Devlet"; Gönderen Devletin askeri ve sivil personelini, malzemesini ve teçhizatını bu Mutabakat Muhtırasını uygulamak amacıyla kendi topraklarına kabul eden Devleti ifade eder.
13. "Gönderen Devlet"; Kabul Eden Devlet topraklarına bu Mutabakat Muhtırasının amaçları doğrultusunda askeri ve sivil personelini, malzemesini ve teçhizatını gönderen Devleti ifade eder.
14. "Teknik Hizmetler"; savunma sanayi malzemelerinin geliştirilmesi, üretimi, bakımı ve tadilatı ile ilgili uzmanlaşmış hizmetleri ifade eder.
15. "Karma Komite"; bu Mutabakat Muhtırasının hükümlerinin uygulanması için, üyeleri Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı ve Kuveyt Devleti Savunma Bakanlığından meydana gelen ve her iki tarafın eşit düzeyde temsil edileceği askeri ve sivil personelden oluşan Komiteyi ifade eder.
16. "Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları"; Tüm telif hakları ve buluşlara ilişkin tüm haklar, kayıtlı ve kayıtsız ticari markalar, kayıtlı ve kayıtsız tasarımlar, gizlilik dereceli bilgiler (ticari sırlar ve know-how dahil) ve kumanda planları, dünyanın her yerinde iç hukukta tanınan sınai, bilimsel, yazımsal ve sanatsal alanlardaki edebi faaliyetlerden kaynaklanan diğer tüm hakları ifade eder.
17. "Üçüncü Taraf"; Taraflarca yazılı olarak tanınan ve kabul edilen bir diğer ülke ve makamı ifade eder.

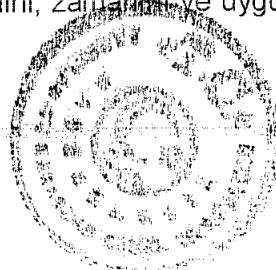
Madde 3 **İşbirliği Alanları**

Taraflar savunma sanayi ile ilgili olarak aşağıdaki alanlarda işbirliği yapacaklardır:

1. Taraflar; yedek parça, alet, savunma malzemesi, askeri sistemler, teknik gösterimler ve teçhizatın planlı ve plansız bakımı, onarımı, revizyonu, modernizasyonu ve imalatının yanı sıra herhangi bir program için ortak araştırma, geliştirme, üretim ve modernizasyon projelerine ilişkin herhangi bir program için her iki ülkenin silâhlı kuvvetlerinin ihtiyaç duyduğu çalışma alanları için uygun koşulların sağlanmasını belirleyeceklerdir.
2. Taraflar, herhangi bir Tarafın topraklarında askeri teçhizat alanında ortak araştırma, geliştirme ve üretim projelerinin uygulanmasına karar vereceklerdir.
3. Taraflar, iki ülkenin ortak ihtiyacı olan savunma sanayi alanındaki mal ve hizmetlerin araştırılması, üretilmesi ve tasarımında birlikte veya ayrı ayrı işbirliği yapacaklardır.
4. Taraflar, her iki Tarafın ve mutabık kalındığı takdirde üçüncü ülkenin de savunma sanayi ürünlerine ilişkin üretim, geliştirme, teknoloji ve modernizasyon ortak programları için koşulların sağlanmasını belirleyeceklerdir.
5. Taraflar, iki ülke arasında ortak veya benzer ihtiyaç olan teçhizatın üretimi için savunma sanayi alanında bilimsel kaynaklara dayalı ortak araştırma ve geliştirme projelerini birlikte veya ayrı ayrı uygulayacaklardır.
6. Taraflar, her iki Tarafın alet ve teçhizatının modernizasyonunun yanı sıra savunma sanayi ürün ve hizmetlerinin üretimi ve tedariki alanlarında karşılıklı yardımlaşma konusunda işbirliği yapacaklardır.
7. Taraflar, karşılıklı anlaşmaya dayalı olarak ortak projelerle sahip olunan nihaî ürünleri üçüncü bir tarafa pazarlayacaklardır.
8. Taraflar, Taraflarca kalite teminatının sağlanması için kullanılan savunma sanayi standartlarına ilişkin bilgi ve belgeler ile bilimsel ve teknik bilgileri mübadele edeceklerdir.
9. Taraflar, Tarafların yetkisi dâhilinde askeri teknik kurumlar, savunma sanayi firmaları ve bakım-onarım tesisleri arasında işbirliği alanlarını belirleyeceklerdir.
10. Taraflar, her iki ülkede düzenlenen savunma sanayi fuarları ve sempozyumlara katılım sağlayacaklardır.
11. Taraflar, talep olması halinde her iki ülke silâhlı kuvvetleri envanterinde bulunan ihtiyaç fazlası savunma sanayi ürün ve hizmetlerinin satılması, satın alınması veya başka bir ürün veya hizmet ile mübadele edilmesi konusunda işbirliği yapacaklardır.

Madde 4 **Uygulama Esasları**

1. Taraflar, işbirliği alanlarına ilişkin uygulamanın ayrıntılarını, Tarafların iç hukuklarında öngörülen onay süreçlerine tâbi olacak olan uygulama protokolleri ile belirleyecektir.
2. Taraflar, bu Mutabakat Muhtırasının uygulanması için müşterek faaliyetlere ait yıllık uygulama planları hazırlayacaklardır. Müşterek faaliyetlere ait yıllık uygulama planı Taraflarca icra edilecek faaliyetlerin adını, kapsamını, gerçekleştirme biçimini, zamanını ve uygulama yerini eşit bir şekilde belirleyecektir.

3. Bu Mutabakat Muhtırası Tarafların karşılıklı menfaat ve ihtiyaçlarını eşit bir şekilde dikkate alarak uygulanacaktır.

4. Yazılı ön onay alınmaksızın hiçbir Taraf bu Mutabakat Muhtırası ya da diğer anlaşma veya protokoller uyarınca hibe edilecek, satılacak ya da ortak üretilecek malzeme, teknik bilgi ve belgeyi Üçüncü Tarafa transfer etmeyecektir.

5. Taraflar, üçüncü ülkeleri ilgilendiren bir hususun işbirliğine dâhil edilmesi, karşılıklı mutabakatın sağlanmasına bağlı olarak gündeme getirilecektir.

Madde 5 **Uygulama Makamları**

Bu Mutabakat Muhtırasının uygulanması için yetkili makamlar;

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti için : Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı,

Kuveyt Devleti Hükümeti için : Kuveyt Devleti Savunma Bakanlığı,

Madde 6 **Karma Komite**

1. Taraflar, bu Mutabakat Muhtırasının hükümlerinin uygulanması ve amaçlarına ulaşması için, Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı ve Kuveyt Devleti Savunma Bakanlığının eşit bir şekilde temsil edildiği temsilcilerden meydana gelen bir Karma Komite (Bundan böyle "Komite" olarak adlandırılacaktır) oluşturacaktır.

2. Komitede; Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı heyetine, Millî Silahlanma Direktörü olan Millî Savunma Bakanlığı Müsteşar Teknoloji ve Koordinasyon Yardımcısı; Kuveyt Devleti Savunma Bakanlığı heyetine Savunma İşbirliği Yüksek Komitesi Başkanı, Silahlanma Devlet Komitesi Başkanı (Lojistik ve Tedarik Dairesi için yetkili makam) başkanlık edecektir. Taraflar, Komite faaliyetlerinin organizasyonu ve koordinasyonu için sorumlu temas noktalarını Komite birinci toplantısından sonra belirlemeye karar vermişlerdir.

3. Komitenin görevleri aşağıdaki gibidir:

a. Bu Mutabakat Muhtırasının 3'üncü (İşbirliği Alanları) Maddesine göre, somut işbirliği alanlarını tespit etmek ve tanımlamak,

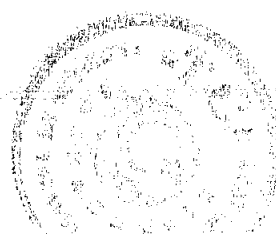
b. Birlikte gerçekleştirilebilecek projeleri seçmek ve uygulama yönüyle en uygun işbirliği şekil ve yöntemlerini tanımlamak,

c. Müşterek programların uygulanması sırasındaki işbirliği teklifinin gerçekleştirilmesi amacıyla bilgi mübadelesinde bulunmak,

d. Üçüncü ülkelerin ortak projelere katılması konusundaki teklif, tavsiye ve görüşleri ilgili makamlara sunmak,

e. Onaylanmış proje ve kararların gerçekleştirilmesi için gerekli belgelerin hazırlanmasını sağlamak,

f. Onaylanmış projelerin ve kararların gerçekleştirilmesi durumunu düzenli olarak kontrol etmek,

g. Taraflar arasında yapılan her toplantıda, bu Mutabakat Muhtırasının uygulanmasını değerlendirmek ve bu Mutabakat Muhtırasında yapılacak değişikliklere ilişkin teklifleri müzakere etmek,

4. Komite, müşterek olarak mutabık kalınan tarihlerde Türkiye ve Kuveyt'te toplanacak, ihtiyaç duyulması durumunda ilave ya da acil toplantılar da düzenleyecektir.

5. Ev Sahibi Tarafın yetkili makamı, toplantının organizasyonundan ve sekretarya hizmetlerinden sorumlu olacaktır.

6. Faaliyetler, Komite toplantısının öngörülen tarihinden en az iki ay önce, kabul eden tarafın başkanı tarafından yapılacak olan resmi davet aracılığı ile başlatılacaktır.

7. Komite Toplantısı gündemindeki tüm konular, toplantıdan en az 30 (otuz) gün önce belirlenmiş ve koordine edilmiş olacaktır. Heyet başkanları, her iki Tarafın yetkili makamı aracılığıyla, Komitede gündeme gelmesi istenen soru ve konular hakkında birbirlerini bilgilendireceklerdir.

8. Komite veya Teknik Heyetlerin katılacakları her bir oturumun düzenlenmesi ve yürütülmesi ile ilgili yapılacak masraflar; personelin uluslararası ulaşım giderleri, yevmiyeleri, iâşe ve ibate masrafları hariç olmak üzere; karşılıklılık esasına göre ev sahibi Tarafça karşılanacaktır.

Madde 7

Sınai ve Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması

1. Tarafların sınaî ve fikri mülkiyeti, kendi sınırları içinde üretim hakları, üretim lisansının verilmesi, üçüncü ülkelere satış, ortak projeler çerçevesinde gerçekleştirilen buluşlar ve yeni ürünlere ait patentlerin korunmasıyla ilgili hak ve yükümlülükleri; her bir ülkenin telif haklarının korunmasına ilişkin yürürlükteki mevzuatı ve uluslararası anlaşmaları dikkate alarak, her bir proje için yapılacak ayrı uygulama anlaşmaları ile belirlenecektir. Ayrıca, bu anlaşmalarda; tarafların araştırma, geliştirme, üretim, tedarik, teknik hizmet ve personel desteği ile altyapı hizmetlerinden kaynaklanan masraflarından doğacak karşılıklı borç ve alacaklarının tasfiye şekli, yeri, zamanı ve şartlarına ilişkin esas ve usuller ile malî ve hukukî yükümlülükler ayrıntılı olarak belirtilecektir.

2. Savunma sanayi malzemesinin veya Taraflar arasında karşılıklı değişilen bilgilerin, üçüncü bir Tarafa verilmesi sadece Tarafların yazılı izniyle mümkün olacaktır.

3. Taraflar, Mutabakat Muhtırası çerçevesinde diğer Tarafça verilen bütün malzeme, ürün ve bilginin yeniden üretimi, kopya edilmesi, kullanılması veya dağıtılması ile ilgili mülkiyet haklarına ve diğer sınırlamalara riayet edeceklerdir.

Madde 8

Gizlilik Dereceli Bilgi, Belge ve Malzemenin Güvenliği

1. Her bir Taraf, bu Mutabakat Muhtırası uyarınca mübadele edilecek gizlilik dereceli malzeme, proje taslağı, teknik özellik ve diğer gizlilik dereceli bilgileri ulusal kanun ve düzenlemelere uygun olarak ele alacağını garanti edecektir. Taraflar, tüm bu gizlilik dereceli malzeme ve bilgileri kendi eş değerli gizlilik dereceli malzeme ve bilgilerine sağladıkları güvenlik koruması ile aynı derecede muhafaza edecektir.

2. Güvenlik korumasına ilişkin gizlilik derecelerinin muadil karşılıkları aşağıdaki şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti

Çok Gizli
Gizli
Özel
Hizmete Özel

Kuveyt Devleti

Top Secret
Secret
Confidential
Restricted

3. İş bu maddenin ikinci paragrafında belirtilen gizlilik derecelerinden hiçbirine sahip olmayan bilgi, belge ve malzeme "TASNİF DIŞI" olarak değerlendirilecek, işaretlenecek ve buna göre işlem yapılacaktır.
4. Taraflar, bu Mutabakat Muhtırası uyarınca mübadele edilen belge, malzeme ve teknolojilerin sadece bu Mutabakat Muhtırasının uygulanması için kullanılacağını temin edecektir.
5. Bu Mutabakat Muhtırası ışığında sağlanan askeri bilgi, belge, teknik veri ve malzemelerin gizlilik derecesi olsa da olmasa da üçüncü bir tarafa transferi, taraflar arasında özel bir anlaşma ile aksi kabul edilmedikçe, menşee tarafın ön yazılı iznine tabi olacaktır.
6. Taraflardan birinin personelinin askeri birlik ve tesislere, kuruluş ve firmalara gizlilik dereceli bilgilere ulaşma amaçlı ziyaretleri her iki tarafın da olağan prosedürleri çerçevesinde kontrol edilecektir.
7. Askeri ve sivil personel her iki ülke tarafından sağlanan vize kolaylıkları olan özel kimlik kartına sahip olmalıdırlar.
8. Gizlilik dereceli bilgiye erişim yetkili personelle sınırlı olacaktır. Gizlilik dereceli bilgiyi değiştirmeye, bu gizlilik dereceli bilgiyi resmi olarak belirlenen amaçlar doğrultusunda kullanmak üzere görevlendirilmiş olan yetkililere müsaade edilecektir. Gizlilik dereceli bilgiye erişim sağlayacak kişiler uygun güvenlik kleransına sahip olacaktır.
9. Mübadelesi yapılan gizlilik dereceli bilginin gizlilik derecesinin ortadan kalkmasının korunması ve engellenmesi için Taraflara ait yükümlülükler, Taraflar aksini kabul etmemişse, bu Mutabakat Muhtırasının sona ermesinden sonra da devam edecektir.
10. Taraflar arasındaki işbirliği kapsamında yürütülecek olan "HİZMETE ÖZEL" veya daha yüksek güvenlik sınıflandırma seviyesi ile belirlenen her bir proje için imzalanacak sözleşmeye ek olarak, proje kapsamında savunma sanayi güvenliğinin sağlanmasına yönelik alınması gereken tedbirleri içeren proje güvenlik talimatı hazırlanacaktır. Hazırlanan proje güvenlik talimatı her iki Tarafın yetkili güvenlik makamınca onaylandıktan sonra uygulamaya konulacaktır.

Madde 9 **Kalite Güvencesi**

Taraflar, iki Taraf arasında yürütülecek savunma sanayi projeleri ile savunma mal ve hizmetlerine bağlı olarak, genel prensip ve usulleri belirleyen devlet Kalite Güvencesi konusunda ayrı bir uygulama anlaşma imzalanacaktır. Söz konusu anlaşmanın imzalanması ve yürürlüğe girmesine kadar, usuller, Tarafların ilgili makamları arasında kendi millî mevzuatlarına uygun olarak yapılacak sözleşmede belirlenecektir.

Madde 10 **Tarafların Diğer Uluslararası Anlaşmalardan** **Doğan Taahhütleri**

Bu Mutabakat Muhtırasının hükümleri, her iki ülkenin taraf olduğu diğer uluslararası anlaşmalardan doğan taahhütlerini etkilemeyecektir.

Madde 11 **Hukuki Hususlar**

1. Misafir Personel, Kabul Eden Devlet sınırları dâhilinde, Kabul Eden Devlet personeline uygulanan disiplin kurallarına ilişkin tüm kanun, düzenleme ve komutanlık emirlerine uymakla yükümlüdür. Disiplin işlemleri konusunda müteakip hükümler uygulanacaktır.

2. Kabul Eden Devlet makamları Misafir Personele disiplin cezası verme yetkisine sahip değildir. Misafir Personelin görevle ilgili alan ya da olmayan suçları yazılı olarak Gönderen Devlet makamlarına bildirilecektir.
3. Misafir Personel, Kabul Eden Devletin askeri personeli üzerinde disiplin amirliği yetkisine sahip değildir. Ancak, Misafir Personel görevleri gerektirdiği takdirde, emrindeki personele emirler verebilir.
4. Misafir Personel ve Yakınları; giriş, ikamet, çıkış dâhil, Kabul Eden Devlet Ülkesinde bulundukları sürede Kabul Eden Devletin yürürlükteki yasalarına ve diğer düzenlemelerine tabi olacaklardır. Kabul Eden Devlet makamları, Misafir Personel ve Yakınları üzerinde, Kabul Eden Devlet ülkesinde işlenen ve kendi kanunlarına göre cezalandırılabilir suçlar hakkında yargı yetkisini kullanma hakkına sahip olacaktır.
5. Kabul Eden Devletin hukukuna karşı geldiğinde, Kabul Eden Devlet Misafir Personelin faaliyetlerine son verebilir.
6. Kabul Eden Devletin kanunlarına uyulması ve Mutabakat Muhtırasının ruhu ile bağdaşmayan faaliyetlerden kaçınılması Misafir Personel ve Yakınları için bir zorunluluktur.

Madde 12 **İdari Konular**

1. Misafir Personele, bu Mutabakat Muhtırasında belirlenmiş olanlar veya bu Mutabakat Muhtırası uyarınca imzalanacak protokoller ve teknik düzenlemelerle belirlenenler dışında görev verilmeyecektir.
2. Gönderen Devletin askeri personeli, görev yerlerinde kendi üniformalarını giyecektir.
3. Mutabakat Muhtırasında belirtilen faaliyetlerin icrası sırasında, lüzumlu hallerde Kabul Eden Devlet gerekli teçhizatı sağlayacaktır.

Madde 13 **Mali Konular**

1. Bu Mutabakat Muhtırası kapsamında bulunan işbirliği faaliyetleri için görevlendirilen Misafir Personelin özlük hakları ve mali yükümlülükleri, Gönderen Devlet tarafından karşılanacaktır.
2. Misafir Personel ve Yakınları, giriş, kalış ve çıkış süresince, Kabul Eden Devletin yürürlükteki vergi mevzuatına tabi olacaklardır.
3. Misafir Personel, Kabul Eden Devleti daimi olarak terk etmeden önce şahsına ve yakınlarına ait ödenmemiş borçlarını tasfiye etmek zorundadır.

Madde 14 **Diğer Hususlar**

1. Gönderen Devlet, gerekli gördüğü zaman, personelini geri çağırma hakkını saklı tutar. Kabul Eden Devlet, böyle bir talebi alır almaz, personelin dönüşü için bütün tedbirleri derhal alacaktır.
2. Bir Misafir Personelin veya bir yakınının ölümü halinde, Kabul Eden Devlet Gönderen Devleti bilgilendirecek, cenazeyi ülkesindeki en yakın uluslar arası havaalanına nakledecek ve sevk edilene kadar uygun sıhhi koruma tedbirlerini alacaktır.

Madde 15
Sağlık Hizmetleri

1. Kabul Eden Devlet benzer rütbedeki ve hiyerarşideki kendi askeri personel ile benzer tıbbi muayene ve dış bakımı olanaklarını sağlamakla yükümlüdür.
2. Misafir Personelin ve Yakınlarının tıbbi muayene ve dış bakımı haricinde, her türlü sağlık harcamaları, Kabul Eden Devletin yetkili makamlarından alınacak bildirim üzerine, Gönderen Devlet tarafından karşılanacaktır. Gönderen Devlet yetkili makamı, Kabul Eden Devletin göstereceği banka hesabına gerekli ödemeyi yapacak ve makbuzunu bildirim tarihinden itibaren en geç üç ay içinde Kabul Eden Devlete gönderecektir.
3. Muayene ve dış bakımı hariç, tıbbi sigorta dâhil bütün sağlık harcamaları; ilgili komutanlıkça hazırlanan tıbbi bakım, tetkik, tahlil, ameliyat ve müdahalelere ait Kabul Eden Devletteki fiyat tarifesine göre, ABD Doları olarak ödenecektir.
4. Sivil kurumlarca sağlanan sağlık hizmetlerine dair masraflar, hastalar tarafından karşılanacaktır.
5. Aşağıdaki hizmetler karşılıklı tıbbî ve dış bakımı desteği kapsamında hariç tutulmuştur.
 - a. Sivil doktorlar ve dış hekimleri tarafından yapılan ayakta tedaviler,
 - b. Askeri ambulanslar dışındaki diğer araçlarla yapılan nakiller,
 - c. Sivil sağlık kuruluşlarındaki yatarak tedaviler,
 - d. Özel tedavi usulleri,
 - e. Görme ve işitme cihazları,
 - f. Ortopedik ve diğer yardımcı araçlar,
 - g. Protezler,
 - h. Dış laboratuvarlarının yaptığı hizmetler ve malzemeler,

Madde 16
Zarar / Zıyan ve Tazminatlar

1. Taraflardan her biri, Misafir Personelin görevini yerine getirdiği sıradaki fiillerinden ötürü, diğer Tarafın mallarına (silah/mühimmat, malzeme/teçhizat ve akaryakıt/yağ gibi) oluşan zararları diğer Tarafa tazmin edecektir.
2. Kabul Eden Devletin ve üçüncü şahısların tazminat taleplerinin çözümlenmesinde Kabul Eden Devletin kanunları uygulanacaktır.
3. Taraflar, Misafir Personelin resmi görevlerini yerine getirirken üstlendiği hizmetten dolayı yaralanması veya ölümü halinde diğer Tarafa karşı taleplerinden feragat edeceklerdir.

Madde 17
Gümrük ve Pasaport İşlemleri

1. Misafir Personel ile Yakınları, Kabul Eden Devletin ülkesinde, yabancılara uygulanan kurallara tabi olacaktır.

2. Misafir Personel ile Yakınları, Kabul Eden Devletin pasaport ve gümrük işlemleri ile ilgili mevzuatına tabi olacaktır. Kabul Eden Devlet, kendi mevzuatı çerçevesinde idari formaliteleri kolaylaştıracaktır.

Madde 18
Uyuşmazlıkların Çözülmesi

1. Taraflar, bu Mutabakat Muhtırasının yorumlanmasından veya uygulamasından doğacak uyuşmazlıkları istişareler veya müzakereler yoluyla dostane bir şekilde çözüme kavuşturacaklardır.
2. Şayet uyuşmazlık 90 gün içinde çözülemezse, Taraflar bu uyuşmazlığı çözmeye yönelik müzakerelerde bulunmak için 30 gün içinde bir toplantı tertip edeceklerdir.

Madde 19
Tadil ve Gözden Geçirme

Bu Mutabakat Muhtırasına her iki Tarafın rızasıyla değişiklik yapılabilir. Bu değişiklik bu Mutabakat Muhtırasının 20'inci Maddesinin 1'inci paragrafında ifade edilen usuller uyarınca yürürlüğe girecektir.

Madde 20
Onay ve Yürürlüğe Giriş

1. Bu Mutabakat Muhtırası, Tarafların yürürlüğe giriş için gerekli iç yasal usullerinin tamamlandığını birbirlerine diplomatik yollarla bildirdikleri son yazılı bildirimin alındığı tarihte yürürlüğe girecektir.
2. Taraflardan herhanginin biri diğer Tarafa diplomatik yollarla altı ay önceden yazılı bir bildirim ile Mutabakat Muhtırasını sona erdirmedeği sürece, bu Mutabakat Muhtırası iki yıllık bir süre için yürürlükte kalacak ve yürürlük süresi aynı süre veya süreler için otomatik olarak yenilenecektir.
3. Sona erme hali durumunda, onaylanmış projeler etkilenmeyecek ve bu projelerin tamamlanmasına kadar yürürlükte kalacaktır.

Bu Mutabakat Muhtırası 29 Nisan 2013 tarihinde Ankara'da Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde her biri aynı derecede geçerli olmak üzere ikişer asıl nüsha olarak tanzim edilmiştir. İhtilaf halinde İngilizce metin geçerli olacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ADINA

İsmet YILMAZ
Millî Savunma Bakanı

KUVEYT DEVLETİ HÜKÜMETİ
ADINA

Sabah Khaled Al-Hamad Al-Sabah
Başbakan Yardımcısı ve
Dışişleri Bakanı

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY
AND
THE GOVERNMENT OF THE STATE OF KUWAIT
ON DEFENSE INDUSTRY COOPERATION

The Government of the Republic of Turkey and the Government of the State of Kuwait hereinafter shall be referred to as "Party" individually, and "Parties" jointly;

Confirming their commitments to the goals and principles of the United Nations,

Emphasizing the friendship and co-operation relation, which shall be further developed and strengthened on the basis of principles of mutual interest and equality or rights, shall contribute to the mutual interests of both countries, as well as to the peace and security of the world,

Expressing their desire to further develop the defense industry cooperation by utilizing their scientific and technical capabilities in the field of military equipment and weapons,

Adhering to the principles of reciprocity and mutual respect,

Have agreed as follows:

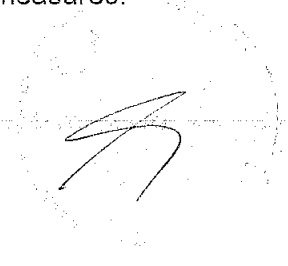
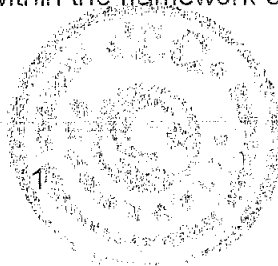
Article 1
Purpose

1. The purpose of this MOU is to provide cooperation in the field on defense industry between the Parties, by improving the defense industry capabilities of both countries through a more effective cooperation on development, production and procurement of defense goods and services in the field of defense industry as well as the related technical and logistic support fields.
2. This MOU covers the basis and principles of mutual cooperation in the field of defense industry between the Parties. The Parties shall cooperate in compliance with their own national regulations and defense priority.

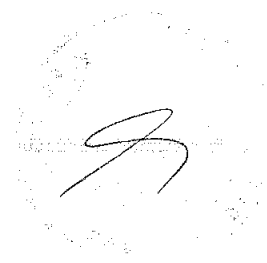
Article 2
Definitions

The following definitions have the meanings determines below for the purpose of this MOU:

1. The "MOU" means the Memorandum of Understanding of defense industry cooperation between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the State of Kuwait.
2. "Classified Information, documents and materials" means the information, documents, materials and projects with the either "RESTRICTED" or higher classification level as defined in the respective national regulations of the Parties within the framework of security measures.

3. "Defense Industry Goods and Service" means the weapons and military equipments, together with the relevant logistic support, and service required for research, development and production of these equipments.
4. "Dependant or Dependants" means the spouse or children of guest personal according to the laws of sending State.
5. "Guest Personnel " means the military/civil officials of Parties sent to the territory of the other Party for implementation of the MOU.
6. "Senior Military/Civil Person" means the most senior person among the Guest Personnel within the scope of this MOU.
7. "Commanding Officer" means the commander of the headquarter of detachment or commanding officer of the establishment where military personnel are located.
8. "Official Duty" means the duty to be defined according to this MOU or other Agreements to be concluded on the basis of this MOU.
9. "Offences Related to the Official Duty" means the offenses arising from the acts or negligence occurred during the performance of official duty and considered inseparable from the official duty assigned to the Parties.
10. "Cooperation" means activities undertaken on the basis of principle of reciprocity for the purpose of this MOU by the Parties in accordance with their own relevant laws and regulations.
11. "Quality Assurance" means the caring from the Parties on the qualities and activities that should be assured so as the ensure the quality of defense systems production and services.
12. "Receiving State" means the State that receives military and civilian personnel, materials and equipments from the Sending State to its own territory for implementation of this MOU.
13. "Sending State" means the State that sends military and civilian personnel, materials and equipments to the territory of the Receiving State in line with the purpose of this MOU.
14. "Technical Services" means the specialized services concerning development, production, maintenance and modification of defense industry materials.
15. "Joint Committee" means the Committee which included in its members military and civilian personnel consisting of equally representing the Ministry of National Defense of the Republic of Turkey and The Ministry of Defense of the State of Kuwait for implementation of provisions of this MOU.
16. "Intellectual and Industrial Property Rights" means all copyright and rights pertaining to innovation, registered and unregistered trademark, registered and unregistered designs, classified information (including the commercial and know-how) and command plans, and all other rights arising from the literary activities conducted in industrial, scientific, literary and artistic fields that are recognizing by domestic law all around the world.
17. "Third Party" means any other recognized and accepted in writing, country or authority by the Parties.

Article 3
Cooperation Fields

The Parties shall cooperate on the fields mentioned below regarding the defense industry:

1. The Parties shall agree to determine the provision of appropriate conditions for the working fields required by both countries armed forces in joint research, development, producing and modernization projects on any program, as well as planned and unplanned maintenance, repair, revision, modernization and production of the spare parts, tools, defense materials, military systems, technical demonstration and equipments.
2. The Parties shall agree to implement of common research, development and producing projects in the field of military equipments, in the territories of each Party.
3. The Parties shall cooperate in research, production and design of goods and services required by both countries either jointly or separately, in the field of defense industry.
4. The Parties shall determine the provision of conditions for joint programs of production, development, technology and modernization concerning the defense industry products of both Parties and if agreed upon also of the third countries.
5. The Parties shall implement of one of the joint research and development projects based on scientific resource in the field of defense industry for production of the equipments required wither jointly or separately by the two countries.
6. The Parties shall cooperate in a mutual assistance in the fields of production and procurement of defense industry products and service, as well as modernization of the tools and equipments of both Parties.
7. The Parties shall market the final products acquired by common projects to a third Party upon mutual Agreement.
8. The Parties shall exchange scientific and technical information, the relevant documents and information about defense industry standards used assurance of quality by the Parties.
9. The Parties shall determine the cooperation fields between military technical institutions, defense industry companies and maintenance and repair facilities under the authorization of Parties.
10. The Parties shall participate in the defense fairs or symposia organized by both countries.
11. In case of demand, both Parties shall cooperate on the sale, purchase or exchange of surplus defense industry products and services available in the inventory of the armed forces of both countries with another product or service.

Article 4
Implementation Principles

1. The Parties shall define the implementation details of the cooperation fields through implementation Protocols that shall be subject to the approval processes applicable national laws of both countries.

2. The Parties shall prepare annual implementation plans for common activities to be conducted for implementation of this MOU. The annual implementation plan for common activities shall include the name, scope, form, time and place of implementation of the activities to be performed by Parties in an equal manner.
3. This MOU shall be implemented by taking into consideration of the mutual interests and needs of Parties in an equal manner.
4. Neither Party shall transfer the materials, technical information and documents to be granted, sold or co-produced as per this MOU or other Agreements or Protocols to a third Party, without receiving a prior written consent.
5. The Parties can put inclusion of an issue concerning the third countries into cooperation to the agenda upon mutual Agreement.

Article 5 **Implementing Authorities**

For the implementing authorities in both countries of this MOU are:

For the Government of the Republic of Turkey : Ministry of National Defense of the Republic of Turkey.

For the Government of the State of Kuwait : Ministry of Defense of the State of Kuwait.

Article 6 **Joint Committee**

1. The Parties shall establish a Joint Committee (hereinafter shall be referred to as "Committee"), consisting of representatives equally representing the Ministry of National Defense of the Republic of Turkey and the Ministry of Defense of the State of Kuwait for implementation of the provisions of this MOU and achievement of its goals.
2. The delegation of the Ministry of National Defense of the Republic of Turkey shall be chaired by Deputy Undersecretary for Technology and Coordination of the Ministry of National Defense, the National Armament Director, whereas the delegation of the Ministry of Defense of the State of Kuwait shall be chaired by head of the High Committee for defense cooperation, head of Armament Public Committee (The competent authority for logistics and Supplies Department). The Parties shall agree to determine the points of contact responsible for organization and coordination of the activities of the Committee, after the first meeting of the Committee.
3. The duties of the Committee shall determine as follows:
 - a. Determination and definition of concrete fields of cooperation as per the Article 3 (cooperation fields) of this MOU,
 - b. Determination of projects to be realized jointly, and definition of the most appropriate cooperation types and methods in the terms of implementation,
 - c. Exchange of information for fulfillment of the cooperation proposal during the implementation of joint programs,
 - d. Presentation of proposals, standpoints and recommendations to the relevant authorities about participation of the third countries in the joint projects.

e. Assurance of preparation of the necessary documents for execution of approved projects and decisions,

f. Regular control of execution of approved and decisions,

g. Evaluation of implementation of this MOU and negotiation of the proposals concerning the amendments to be made to this MOU, in every meeting held between the Parties,

4. The Committee shall alternately gather in Turkey and Kuwait on mutually agreed, also hold additional or emergency meetings, when required.

5. The authorities office of the hosting Party shall be responsible for organization of the meeting and the secretariat services.

6. The activities shall be initiated via official invitation of the chairman of the Receiving Party at least two months prior to the suggested date of Committee meeting.

7. All topics on the Committee agenda shall be fixed and coordinated at least thirty (30) days prior to the meeting. Heads of the delegations shall inform each other about the questions and issues required to be put on the agenda of the Committee through both Parties competent office.

8. The expense to be incurred for organization and execution of each session to be attended either by the Committee or Technical delegations shall be borne by the host Party, based on the principle of reciprocity, except for the international transportation expenses, daily wages boarding and lodging costs.

Article 7

Industrial and Intellectual Property Rights

1. Industrial and intellectual properties, inland production licenses, issuance of production licenses, sales to the third Parties as well as the rights and liabilities for protection of Patents on new products and inventions patented within the framework of joint projects of the Parties shall be defined via individual implementation Agreements to be concluded for each project, taking into account, the current regulations and international Agreements on protection of copyrights of each country shall be taken into consideration. Besides, the principles and procedures concerning the method, place, time and conditions of liquidation of mutual debts and credits to be incurred due to the expenses arising from research, development, manufacturing, procurement, technical services and personnel support and infrastructure services, along with the financial and legal obligations shall be specified in detail at the beginning.

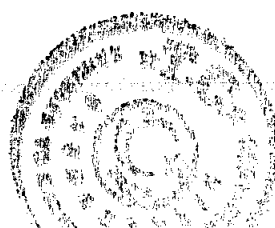
2. The release of defense industry materials or mutually exchange information between the Parties to a third Party shall only be available by the written consent of the Parties.

3. The Parties shall respect the copyrights and other restrictions concerning reproduction, duplication, utilization or distribution of all materials, products and information provided by the other Party in the framework of the MOU.

Article 8

Protection of Classified Information, Document and Material

1. Each Party shall guarantee to handle the classified materials, projects drafts, technical specifications and any other classified information exchanged under this MOU in accordance with national laws and regulations. Parties shall protect all such classified materials and information to the same extent they ensure the security of their own classified material and information with equivalent classification level.

2. The Parties shall use the corresponding classification levels for security protection shall be as follows:

The Republic of Turkey	The State of Kuwait
Top secret	Top secret
Secret	Secret
Confidential	Confidential
Restricted	Restricted

3. Information, documents and materials that are not involved in any of the classification levels specified in the second paragraph of this Article shall be considered and marked as "UNCLASSIFIED" and processed accordingly.

4. The Parties shall ensure that the documents, materials, and technologies exchanges under this MOU shall be used only for the implementation of this MOU.

5. The transfer of military information, documents, technical data, and materials provided under this MOU to a third Party either with or without a classification level, shall be subject to prior written consent of the originating Party, unless otherwise agreed with a specific Agreements by the Parties.

6. Visits to be made by personnel of either Party to the military units, facilities, establishing and companies for accession to the classified information shall be controlled as per regular procedures of both Parties.

7. The Military and Civilian personnel must have special identities with visa facilities by both countries.

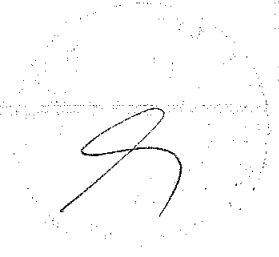
8. Access to the classified information shall be restricted to the authorized personnel, for the addition to the classified information, only the authorities charged to use that classified information for officially defined purpose shall be allowed to do so. Those who shall access to the classified information shall have the proper security clearance.

9. Liabilities of Parties for protection and preventing of declassification of the exchanged classified information shall continue to apply even after termination of this MOU, unless otherwise agreed by the two Parties.

10. A project security instruction involving the measures that should be taken for assurance of defense industry security in the scope of a project shall be prepared supplementary to the contract to be signed for each "RESTRICTED" or higher security classification level project to be carried out within the framework of cooperation between the Parties. The project security instruction prepared shall be put into effect after mutual consent of the authorized security offices of both Parties.

Article 9 **Quality Assurance**

The Parties shall sign a separate implementing Agreements on Quality Assurance defining the general principles and procedures based on the defense industry projects and defense goods and services to be conducted between the two Parties. The procedures will be defined in the contract between the relevant authorities of the Parties as per their national legislations, until signing and enforcement this MOU.

Article 10
Commitments of The Parties Arising From Other International Agreements

This MOU shall not prejudice the International obligations implication of the international conventions, which both countries are Party in.

Article 11
Legal Issues

1. The Guest Personnel is obliged to comply with all laws and regulations and command orders related to disciplinary rules applied to the personnel of Receiving State's in the territory of Receiving State. The subsequent provisions shall be applied for disciplinary proceedings.
2. The authorities of the Receiving State are not authorized to impose disciplinary punishment on the Guest Personnel. Offences related or unrelated to the official duty Guest Personnel shall be notified to the authorities of the Sending State, in writing.
3. The Guest Personnel are not authorized to assume any disciplinary authority over the military personnel of Receiving State. However, the Guest Personnel can give orders to the personnel at their service when necessary in terms of the duty they carry out.
4. The Guest Personnel and their Dependants shall be subject to the current laws and other regulations of the Receiving State during their stay in the country of the Receiving State including entrance, residence and departure. Authorities of the Receiving State shall have the right to exercise jurisdiction within over the Guest Personnel as well as their Dependants for the offences committed within the territory of the Receiving State and liable to be punished by the laws of the State.
5. The Receiving State can end up activities of Guest Personnel when they violate the laws of Receiving State.
6. It is must for the Guest Personnel and their Dependants to respect the laws of Receiving State and to abstain from any activity inconsistent with the spirit of this MOU.

Article 12
Administrative Issues

1. The Guest Personnel shall not be charged with any mission other than those specified in this MOU or to be defined in the Protocols and Technical Arrangements that shall be signed under this MOU.
2. The Military Personnel of the Sending State shall wear their own uniforms at their duty stations.
3. The Receiving State shall provide the necessary equipments when required during the performance of activities stated in the MOU.

Article 13
Financial Issues

1. Personal rights and financial obligations of the Guest Personnel assigned to the cooperation activities covered by this MOU shall be borne by the Sending State.

2. The Guest Personnel and their Dependants shall be subject to the current tax law of the Receiving State during entrance, residence and departure.
3. The Guest Personnel are obliged to liquidate their personnel debts as well as of their Dependants while leaving the Receiving State permanently.

Article 14 Other Issues

1. The Sending State reserves the right to call its Personnel back when necessary. The Receiving State shall instantly take all measures to ensure the return of Personnel upon receiving the request.
2. In case of death of a Guest Personnel or his/her Dependant, the Receiving State shall notify the Sending State and transport the corpse to the nearest international airport within its territory and shall take the proper sanitary protection measures until the transfer.

Article 15 Health Services

1. The Receiving State shall oblige the provisions of the same medical examination and dental care facilities with the military Personnel of similar rank and hierarchy in the Receiving State.
2. All kinds of medical expenses of the Guest Personnel and their Dependants, excluding medical examination and dental care, shall be borne by the Sending State upon notification of the authorized office of Receiving State. The authorized office of Sending State shall make the required payment to the rank account set by the Receiving State and send the receipt to the Receiving State within three months as from the date of notification for the payment bills.
3. All medical expenses including the medical insurance, excluding medical examination and dental care shall be paid in U.S. dollars according to the price list prepared by the relevant Command for medical care, check-up test, operations and attention in Receiving State.
4. Any expenses related to medical services rendered by civilian institution shall be borne by the patient.
5. The following services are excluded from the scope of mutual medical and dental care support :
 - a. Outpatient treatments by civilian doctors and dentists,
 - b. Transportations made by vehicles other than military ambulances,
 - c. Inpatient treatment in civilian health institutions,
 - d. Specific treatment methods,
 - e. Optical and hearing devices,
 - f. Orthopedic and other auxiliary aids,
 - g. Prosthesis,
 - h. Services and materials provided by dental laboratories.

Article 16
Damages, Losses and Indemnities

1. Each Party shall compensate the other Party for any damage to be caused by the Guest Personnel to the properties (weapons/ammunition, materials/equipments and fuel/oil etc.) of the other Party while performing their duties.
2. The laws Receiving State shall apply to settlement of indemnification claims of the Receiving State and third person.
3. Parties shall waive their claims against the other Party in case of injury or death of Guest Personnel due to the service they assumed while performing their official duties.

Article 17
Passport and Custom Procedures

1. The Guest Personnel and their Dependants shall be subject to the rules referring to foreigners in the county of the Receiving State.
2. The Guest Personnel and their Dependants shall be subject to the customs and passport regulations of the Receiving State. Receiving State shall facilitate the administrative procedures in the framework of relevant regulations.

Article 18
Settlement of Disputes

1. Any disputes arising between the Parties concerning the interpretation or implementation of this MOU shall be settled amicably through consultations and negotiations.
2. In case dispute cannot be settled within 90 days, the Parties shall hold a meeting within 30 days to negotiate about solving this dispute.

Article 19
Amendments and Revision

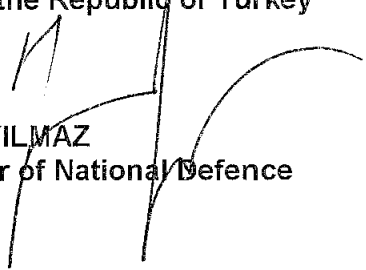
This MOU can be amended with the consent of both Parties; these amendments will be effective according to the procedures mentioned in Paragraph 1 of Article 20 of this MOU.

Article 20
Ratification and Entry Into Force

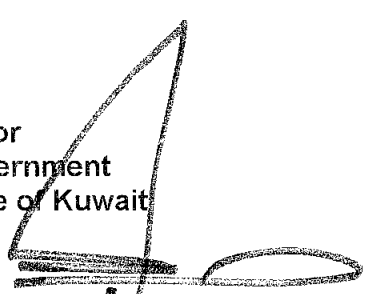
1. This MOU shall enter into force on the date of the last written notification by which the Parties notify each other through diplomatic channels of the completion of their internal procedures required for its entry into force.
2. This MOU shall remain in force for a period of 2 (two) years and shall be renewed automatically for similar period or periods, unless one of the Parties terminates it by giving a 6 (six) months prior written notification to the other Party through diplomatic channels.
3. In case of termination, the implemented projects shall not be affected and shall remain in force until completion of these projects.

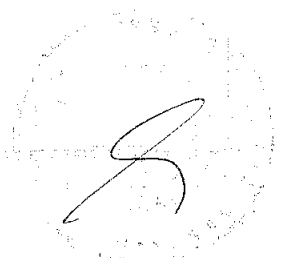
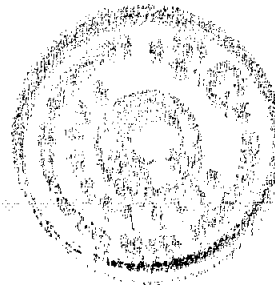
Done in Ankara on the 29th of April 2013, in two original copies, in Turkish, Arabic and English languages, each copies being equally authentic. In case of divergence in interpretation, the English text shall prevail.

For
the Government
of the Republic of Turkey

İsmet YILMAZ
Minister of National Defence

For
the Government
of the State of Kuwait

Sabah Khaled Al-Hamad Al-Sabah
Deputy Prime Minister and Minister
of Foreign Affairs

مذكرة تفاهم

بين

حكومة الجمهورية التركية وحكومة دولة الكويت
بشأن التعاون في مجال الصناعات الدفاعية

إن حكومة الجمهورية التركية وحكومة دولة الكويت ، والمشار إليهما فيما بعد بشكل منفرد (الطرف) أو بشكل جماعي (الطرفين).

تأكيداً على ما ورد من أهداف ومبادئ ميثاق الأمم المتحدة.

وتأكيداً على علاقات الصداقة والتعاون والتي ستبلغ مداها من خلال تقوية العلاقات على أساس مبادئ المنفعة المتبادلة والمتساوية في الحقوق، والتي ستسهم في توطيد علاقات السلام والأمن العالمي.

تعبيراً عن رغبة كلا البلدين في الارتقاء بالتعاون في مجال الصناعات الدفاعية من خلال الانتفاع بالكفاءات العلمية والفنية في مجال المعدات والأسلحة العسكرية.

واحتراماً للمبادئ العسكرية لكلاً من البلدين.

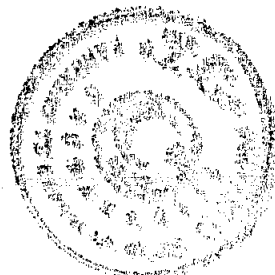
فقد اتفق الطرفان على الآتي:

مادة 1

الغرض

1. إن الغرض من مذكرة التفاهم هذه دعم التعاون في مجال الصناعات الدفاعية بين الطرفين من خلال تطوير إمكانيات الصناعات الدفاعية لكلا البلدين عبر التعاون الفعال في مجال تطوير وإنتاج وتدبير السلع الدفاعية والخدمات في مجال الصناعات الدفاعية وما يتعلق بها من موارد فنية.

2. مذكرة التفاهم هذه، ستغطي أسس ومبادئ التعاون المتبادل في مجال الصناعات الدفاعية بين الطرفين. يتعاون الطرفان في تطبيق تشريعاتهم الوطنية والأولية الدفاعية.

مادة 2 التعاريف

- لأغراض مذكرة التفاهم هذه يقصد بالتعاريف المعاني الموضحة قرين كلاً منها:
1. مذكرة التفاهم: وتعني مذكرة التفاهم للتعاون في مجال الصناعات الدفاعية بين حكومة الجمهورية التركية وحكومة دولة الكويت.
 2. المعلومات والوثائق والمواد المحظورة: وتعني المعلومات والوثائق والمواد والمشروعات المحظورة أو التي على مستوى " عالي من السرية " والتي تدخل ضمن إطار الإجراءات الأمنية.
 3. سلع وخدمات الصناعات الدفاعية وتعني الأسلحة والمعدات العسكرية وما يتعلق بها من مجالات ومواد وخدمات وما يتطلبه ذلك من بحث وتطوير وإنتاج لتلك المعدات.
 4. التابع أو التابعين: وتعني زوجات وأطفال الوفد الضيف وفقاً لقوانين الدولة المرسلة.
 5. الوفد الضيف: وتعني الموظفين العسكريين والمدنيين المرسلين للطرف الآخر لتنفيذ ما ورد في مذكرة التفاهم.
 6. كبار الموظفين العسكريين والمدنيين: وتعني كبار الموظفين من الوفد العسكري والمدني الضيف وذلك تحقيقاً لهدف مذكرة التفاهم.
 7. الضابط الأمر: قائد مركز الكتيبة أو آمر المنشأة التي يتواجد بها الأفراد العسكريين.
 8. المهمة الرسمية: وتعني المهمة المحددة وفقاً لمذكرة التفاهم أو أي اتفاقيات أخرى والمبرمة على أساس تلك المذكرة.
 9. المخالفات ذات الصلة بالمهام الرسمية: وتعني المخالفات التي تنشأ نتيجة أفعال أو تقصير أو إهمال قد يحدث خلال تأدية المهمة الرسمية، وتعتبر منفصلة عن المهمة الرسمية الموكلة للطرفين.
 10. التعاون: وتعني الأنشطة المتعهد القيام بها على أساس مبدأ الأولوية لتحقيق هدف مذكرة التفاهم من قبل الطرفين، وفقاً للقوانين والأنظمة المعمول بها.
 11. تأكيد الجودة: وتعني حرص الطرفين على الجودة والأنشطة التي تضمن جودة إنتاج وخدمات أنظمة الدفاع.
 12. الدولة المضييفة: وتعني الدولة التي تستقبل الموظفين العسكريين والمدنيين والمواد والمعدات من الدولة المرسلة إلى إقليمها لتنفيذ مذكرة التفاهم هذه.
 13. الدولة المرسلة: وتعني الدولة التي ترسل الموظفين العسكريين والمدنيين والمواد والمعدات إلى إقليم الدولة المضييفة تحقيقاً لهدف مذكرة التفاهم هذه.
 14. الخدمات الفنية: وتعني الخدمات المتخصصة التي تتعلق بتطوير وإنتاج وصيانة وتعديل مواد الصناعات الدفاعية.

Handwritten signature or mark.

15. اللجنة المشتركة: وتعني اللجنة التي يدخل في عضويتها كلا من الأشخاص العسكريين والمدنيين والذين يتألفون بشكل متساوي من ممثلين عن وزارة الدفاع القومي لجمهورية تركيا ووزارة دفاع دولة الكويت لتنفيذ بنود مذكرة التفاهم هذه.
16. حقوق الملكية الفكرية والصناعية: وتعني جميع حقوق النشر المرئية والمسموعة والمكتوبة وجميع الحقوق التي تخص الإبداع والعلامات التجارية المسجلة والغير مسجلة والتصاميم المسجلة والغير مسجلة والمعلومات المحظورة (متضمنة الأسرار التجارية ومعرفة ماهيتها) وخطط القيادة وجميع الحقوق الأخرى المنبثقة من الأنشطة الأدبية وذات الصلة بالمجالات الصناعية والعلمية والأدبية والفنية والتي يحددها القانون المحلي في مختلف أنحاء العالم.
17. الطرف الثالث: أي دولة أو جهة أخرى معترف بها ومقبولة من قبل الطرفين خطياً.

مادة 3

مجالات التعاون

- يجب على الطرفين التعاون في المجالات المذكورة لاحقاً بشأن الصناعات الدفاعية:
1. يتفق الطرفان على تحديد الأحكام التي تناسب ظروف مجالات العمل الفني والمتطلبات من القوات المسلحة لكلا البلدين في مجال البحث المشترك والتطوير والإنتاج ومشروعات التنمية لأي برنامج إضافة إلى الصيانة الدورية والتصليح والتحديث والتفتيح وإنتاج قطع الغيار والأدوات والمواد للمنظومات الدفاعية والمعدات الفنية.
 2. يتفق الطرفان على تنفيذ البحث المشترك والتطوير والإنتاج للمشروعات في مجال المعدات العسكرية في إقليم أي طرف.
 3. يتعاون الطرفان على بحث وتصميم السلع وإنتاجها لتوفير الخدمات المطلوبة في كلا البلدين إما بشكل مشترك أو منفرد في مجال الصناعات الدفاعية.
 4. يحدد الطرفان المواد التي تناسب ظروف البرامج المشتركة للإنتاج والتطوير والتكنولوجيا والتنمية ذات الصلة بمنتجات الصناعات الدفاعية لكلا الطرفين وعند إقرارها من قبل الطرفين، ومن الممكن أن تطبق أيضاً على الطرف الثالث.
 5. يقوم الطرفان بتنفيذ أحد مشروعات البحث المشترك ومشاريع التطوير على أساس المصادر العلمية في مجال الصناعات الدفاعية لإنتاج المعدات التي يحتاجها كلا البلدين، بشكل مشترك أو منفرد.
 6. يتعاون الطرفان بشكل مشترك في مجالات الإنتاج وتدريب منتجات الصناعات الدفاعية والخدمات، وكذلك تحديث الأدوات والمعدات لكلا الطرفين.

7. يقوم الطرفان بتسويق المنتجات المصنعة من خلال المشروعات المشتركة مع الطرف الثالث إن وجد من خلال ابرام اتفاقيات أخرى.
8. تبادل المعلومات العلمية والفنية والوثائق ذات الصلة بمستويات الصناعات الدفاعية والمستخدم للتحديد على جودتها من قبل الطرفين.
9. يحدد الطرفان مجالات التعاون بين المعاهد الفنية العسكرية وشركات الصناعات الدفاعية ومؤسسات التسهيلات في مجال الصيانة والتصليح بتفويض من الطرفين.
10. يشارك الطرفان في المعارض الدفاعية أو الندوات الخاصة التي يتم تنظيمها في كلا البلدين.
11. في حالة الطلب، يقوم الطرفان بالتعاون في بيع أو شراء أو تبادل فائض منتجات الصناعات الدفاعية والخدمات المتاحة والمسموحة للقوات المسلحة في كلا البلدين مع منتج أو خدمة أخرى.

مادة 4

مبادئ التنفيذ

1. يقوم الطرفان بتحديد تفاصيل تنفيذ ما ورد في مذكرة التفاهم هذه والمدرجة في البروتوكولات التنفيذية والمرهونة بالموافقة عليها وفقاً للقوانين المحلية المعمول بها في كلا البلدين.
2. يقوم الطرفان بإعداد خطط تنفيذ سنوية للأنشطة المشتركة بينها لتنفيذها من خلال مذكرة التفاهم هذه. وتشمل خطة التنفيذ السنوية لتلك الأنشطة على الاسم، الهدف، الشكل، الوقت ومكان التنفيذ لتلك الأنشطة ليتم إنجازها بشكل متساوي من قبل الطرفين.
3. يجب الأخذ بالاعتبار عند تنفيذ مذكرة التفاهم هذه المنفعة المشتركة واحتياجات الطرفين بشكل متساوي.
4. يسمح لأي طرف بنقل المواد والمعلومات الفنية والوثائق من خلال منحها أو بيعها أو المشاركة في تداولها وفقاً لمذكرة التفاهم هذه أو أية معاهدات أو بروتوكولات أخرى لطرف ثالث، دون الحصول على موافقة خطية مسبقة بشكل متفق عليه.
5. يحق للطرفين تضمين موضوع يتعلق بدول ثالثة في أجندة التعاون من خلال اتفاقية مشتركة.

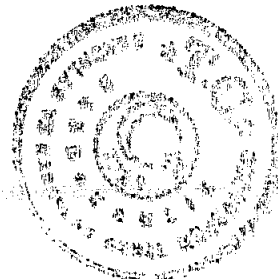
مادة 5 جهة التنفيذ

إن الجهة المختصة في تنفيذ مذكرة التفاهم هذه في كلا البلدين:

عن حكومة الجمهورية التركية : وزارة الدفاع القومي للجمهورية التركية.
عن حكومة دولة الكويت : وزارة الدفاع في دولة الكويت.

مادة 6 اللجنة المشتركة

1. ينشأ الطرفان لجنة مشتركة (المشار إليها فيما بعد باللجنة)، تضم في عضويتها ممثلين بالتساوي وزارة الدفاع بدولة الكويت ووزارة الدفاع القومي للجمهورية التركية لتنفيذ أحكام مذكرة التفاهم هذه وتحقيق أهدافها.
2. يترأس وفد وزارة الدفاع القومي للجمهورية التركية نائب وكيل وزارة الدفاع القومي لشؤون الفنية والتنسيق في وزارة الدفاع القومي، مدير التسليح القومي، في حين أن وزارة الدفاع في دولة الكويت يترأس اللجنة العليا للتعاون العسكري، رئيس لجنة التسليح العامة (هيئة الإمداد والتموين). كما يتفق الطرفان على تحديد نقاط الاتصال المسؤولة عن التنظيم والتنسيق لأنشطة اللجنة، بعد انعقاد الاجتماع الأول للجنة.
3. تحدد مهام اللجنة على النحو التالي:
 - أ. تحديد وتعريف مجالات التعاون الأساسية وفقاً للمادة 3 (مجالات التعاون) من مذكرة التفاهم هذه.
 - ب. تحديد المشروعات التي يتم التفاهم بشأنها بشكل مشترك، وتعريف معظم أنماط التعاون المناسبة وطرق تنفيذها.
 - ج. تبادل المعلومات لتحقيق التعاون المقترح من خلال تنفيذ البرامج المشتركة.
 - د. طرح المقترحات ووجهات النظر والتوصيات وتقديمها للسلطات المختصة بشأن مشاركة طرف ثالث في المشروعات المشتركة.
 - هـ. التأكيد على إعداد الوثائق الضرورية لتنفيذ المشروعات والقرارات التي يتم الموافقة عليها.
 - و. الإشراف الدوري على تنفيذ المشروعات والقرارات المصدق عليها.

ز. تقييم تنفيذ مذكرة التفاهم هذه والتفاوض بشأن المقترحات المتعلقة بالتعديلات التي يتم اتخاذها وفقاً لمذكرة التفاهم هذه، عند كل اجتماع يعقد بين الطرفين.

4. تعقد اللجنة باتفاق الطرفين بالتناوب في كل من الكويت وتركيا، وتعقد كذلك اجتماعات إضافية أو طارئة، عند الحاجة.

5. يكون المكتب المختص للدولة المضيفة مسئولاً عن تنظيم الاجتماعات وخدمات السكرتارية.

6. تتم الدعوة الرسمية للأنشطة من قبل رئيس الطرف المضيف قبل الموعد المقترح لانعقاد اجتماع اللجنة بشهرين على الأقل.

7. يتم إعداد وتنسيق كافة المواضيع المدرجة في جدول أعمال اللجنة قبل 30 يوماً على الأقل من الاجتماع، ويجب أن يقوم رؤساء الوفود بإبلاغ بعضهم البعض بالمسائل والأمور المطلوب إدراجها في أجندة اللجنة من خلال المكتب المختص لكلا الطرفين.

8. يتحمل الطرف المضيف نفقات جميع الجلسات المنعقدة والتي يحضرها وفود اللجنة أو الوفود الفنية، على أساس متبادل باستثناء نفقات النقل الدولية والأجور اليومية ونفقات الوجبات والإقامة.

مادة 7

حقوق الملكية الفكرية والصناعية

1. يجب أن يتم تحديد الملكيات الصناعية والفكرية وتراخيص الإنتاج الداخلي وعائدات تراخيص الإنتاج والمبيعات لطرف ثالث وكذلك الحقوق والمطالبات القانونية لحماية براءات المنتجات الجديدة وبراءات الاختراع التي تدخل في إطار المشاريع المشتركة بين الطرفين من خلال اتفاقيات تنفيذية مستقلة لكل مشروع، مع الأخذ بالاعتبار الإجراءات المحلية والمعاهدات الدولية المتعلقة بحماية حقوق النشر لكل دولة، والتي يجب أن تؤخذ بعين الاعتبار. إلى جانب المبادئ والإجراءات المتعلقة بطريقة ومكان ووقت وظروف تسديد الديون المشتركة والاعتمادات المالية التي تنشأ بسبب البحث والتطوير والتصنيع وتدبير الخدمات الفنية ودعم الموظفين وخدمات البنية التحتية في مقابل الالتزامات المالية والقانونية والتي يجب تحديدها قبل البدء في إبرامها.

2. إن الإفصاح عن مواد التصنيع الدفاعي أو تبادل المعلومات المشتركة بين الطرفين لطرف الثالث يسحب أن يكون بموجب اتفاق مكتوب بين الطرفين.

3. يحترم الطرفان حقوق النشر والقيود الأخرى المتعلقة بإعداد إنتاج ونسخ وتوزيع المواد والمنتجات والمعلومات التي يقدمها الطرف الآخر ضمن نطاق مذكرة التفاهم هذه.

مادة 8

حماية المعلومات السرية الموثقة والمادية

1. من حق كل طرف أن يضمن خضوع المواد والمشروعات والمسودات المحظورة وأي معلومات محظورة أخرى يتم تبادلها في ظل مذكرة التفاهم هذه وفقاً للقوانين واللوائح الوطنية. يقوم الطرفان بحماية جميع المواد والمعلومات المحظورة بنفس مستوى الحماية التي يفرضها على المواد والمعلومات الخاصة به، ومع الدرجة المماثلة للتصنيف.

2. يقوم الطرفان باستخدام مستويات الحظر المقابلة لضمان الحماية الأمنية على النحو التالي:

الجمهورية التركية	دولة الكويت
سري للغاية	سري للغاية
سري	سري
محظور	محظور
خاص	خاص

3. إن المعلومات والوثائق والمواد التي لا تدخل في مستويات السرية، المحددة في الفقرة الثانية من هذه المادة يجب أن تفهم وتحدد بـ "غير سري"، ويتم معالجتها وفقاً لذلك.

4. يلتزم الطرفان من أن تبادل الوثائق والمواد والتكنولوجيا وفقاً لمذكرة التفاهم هذه يجب أن يستخدم لتنفيذ مذكرة التفاهم هذه.

5. نقل المعلومات والوثائق العسكرية والبيانات الفنية والمواد وفقاً لمذكرة التفاهم هذه لطرف ثالث سواء كانت مصنفة أو من دون تصنيف السرية يجب أن تحظي بالموافقة المسبقة المكتوبة من قبل الطرف المنشئ لها، ما لم يتفق على خلاف ذلك في اتفاقيات خاصة بين الطرفين.

6. تكون الزيارات التي يقوم بها موظفين أي من الطرفين للوحدات العسكرية والمؤسسات والمنشآت والشركات للدخول إلى المعلومات السرية خاضعة وفقاً للإجراءات المعتادة لدى الطرفين.

7. يجب أن يحصل الموظفون العسكريين والمدنيين على هويات خاصة ومنح تسهيلات على التأشيرات من قبل الدولتين.

8. الدخول إلى المعلومات السرية يجب أن يكون محصوراً فقط للموظفين المخولين بذلك، ولإضافة معلومات مصنفة فإنه يسمح فقط للسلطات المخولة بالاستخدام عمل ذلك، ويجب أن يكون لهؤلاء المخولين التصريح الأمني المناسب للدخول للمعلومات السرية.

9. إن مسؤولية حماية وعدم رفع التصنيف للمعلومات المصنفة المتبادلة سوف يستمر بتنفيذه حتى بعد انتهاء مذكرة التفاهم هذه، ما لم يتفق الطرفان على خلاف ذلك.

10. إن التدابير المتعلقة بالإجراءات التي يتطلب اتخاذها لتأمين الصناعات الدفاعية في نطاق مشروع ما، سوف يتم إعدادها بمعزل عن أي عقد يتم توقيعه لأي مشروع محظور أو بدرجة عالية السرية، يتم تنفيذه في إطار التعاون بين الطرفين. ويتم إعداد التدابير الأمنية لهذا المشروع ووضعه حيز النفاذ، بعد الموافقة عليه من مكاتب السلطات الأمنية في كلا الطرفين.

مادة 9 تأكيد الجودة

يقوم الطرفان بالتوقيع على اتفاقية تنفيذية مستقلة بشأن تأكيد الجودة الحكومية والتي تحدد مبادئها العامة وإجراءاتها على أساس مشروعات الصناعات الدفاعية والسلع الدفاعية والخدمات لإدارتها بين الطرفين. وسيتم تحديد الإجراءات المعنية للعقود بين الجهات المعنية للطرفين وفقاً للتشريعات الوطنية، إلى حين التوقيع ونفاذ مذكرة التفاهم هذه.

مادة 10

التزامات الطرفين المترتبة بموجب معاهدات دولية أخرى

لا تخل مذكرة التفاهم هذه بالالتزامات الدولية الواردة في المعاهدات الدولية، والتي يكون البلدين طرفاً فيها.

مادة 11

المساءلة القانونية

1. يلتزم الوفد العسكري المضيف بجميع القوانين واللوائح والأوامر المتعلقة بقواعد الانضباط والتي يقوم بتطبيقها موظفي الدولة المضيضة على إقليمها. على أن تطبق الأحكام اللاحقة بالنسبة للإجراءات التأديبية.
2. إن سلطات البلد المضيف لا تملك فرض عقوبة تأديبية على الأفراد المضيوف. ويجب إخطار سلطات البلد المرسل للمخالفات المتعلقة أو غير المتعلقة بالأعمال الرسمية للأفراد المضيوف كتابة.
3. لا يخول للأفراد المضيوف أي سلطة تأديبية على الأفراد العسكريين التابعين للدولة المضيضة. لكن في حالة الضرورة، يكون للأفراد المضيوف الحق في إعطاء الأوامر للشخص الذي يخضع لخدمتهم فيما يتعلق بالمسائل الخاصة بالواجبات التي يعمل على تنفيذها.
4. يخضع كل من الأفراد المضيوف والتابعين لهم لقوانين ولوائح الدولة المضيضة خلال فترة إقامتهم في البلد المضيف، بما تشمله من دخول وإقامة ومغادرة. وإن سلطات الدولة المضيضة لديها الحق في ممارسة الاختصاص القضائي على الأفراد المضيوف وكذلك على التابعين لهم فيما يتعلق بالجرائم التي يرتكبونها في إقليم الدولة المضيضة والتي تتطلب إخضاع العقوبة وفقاً لقوانين هذه الدولة.
5. تستطيع الدولة المضيضة إنهاء الأنشطة التي يقوم بها الأفراد المضيوف عند انتهاك قوانين الدولة المضيضة.
6. على الأفراد المضيوف والتابعين لهم احترام قوانين الدولة المضيضة والامتناع عن القيام بأي أنشطة تتعارض مع روح مذكرة التفاهم هذه.

A

مادة 12 المسائل الإدارية

1. لا يتحمل الأفراد الضيوف مسؤولية أي مهمة إلا فيما يتعلق بالمواضيع المحددة في مذكرة التفاهم هذه أو المحددة في البروتوكولات والتدابير الفنية، التي يتم التوقيع عليها بموجب مذكرة التفاهم هذه.
2. يجب على الأفراد العسكريين للبلد المرسل ارتداء الزي الرسمي العسكري الخاص بهم خلال ممارستهم لمهامهم الرسمية.
3. على الدولة المضييفة توفير المعدات الضرورية عند طلبها أثناء تنفيذ الأنشطة المحددة في مذكرة التفاهم هذه.

مادة 13 المسائل المالية

1. يتحمل البلد المرسل الحقوق الشخصية والالتزامات المالية للأفراد الضيوف المعيّنين لممارسة نشاطات التعاون التي تغطيها مذكرة التفاهم هذه.
2. يخضع الأفراد الضيوف والتابعين لهم لقانون الضرائب الحالي في الدولة المضييفة أثناء الدخول والإقامة والمغادرة.
3. يلتزم الأفراد الضيوف بتسديد مديونياته الشخصية المادية وكذلك التابعين لهم عند مغادرة الدولة المضييفة بشكل دائم.

مادة 14 مسائل أخرى

1. تحتفظ الدولة المرسلة بحق استدعاء أفرادها للعودة عند الضرورة. وعلى الدولة المضييفة أن تتخذ كافة التدابير الفورية للتأكد من عودة الأفراد عند إعلامهم بهذا الطلب.
2. في حالة وفاة أحد الأفراد الضيوف أو التابعين لهم، فيجب على الدولة المضييفة أن تقوم بإخطار الدولة المرسلة وأن تقوم بنقل الجثمان إلى أقرب مطار دولي داخل إقليمها وأن تتخذ كافة التدابير الصحية المناسبة أثناء النقل.

مادة 15

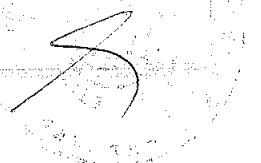
الخدمات الصحية

1. تلتزم الدولة المضيضة بتوفير ذات تسهيلات الرعاية الصحية وخدمات طب الأسنان التي يتمتع بها الأفراد العسكريين من نفس الرتب والسلم الوظيفي للبلد المضيف.
2. تتحمل الدولة المرسلة جميع أنواع النفقات الخاصة بالأفراد الضيوف والتابعين لهم، باستثناء الفحص الطبي وطب الأسنان، من خلال إعلام المكتب المختص للدولة المضيفة. ويقوم المكتب المختص بالدولة المرسلة بإجراءات الدفع من خلال الاعتماد البنكي الموجود بالدولة المضيفة ويقوم بإرسال الإيصال للدولة المضيفة خلال مدة لا تقل عن ثلاثة أشهر من تاريخ الإشعار لتلك الإيصالات المدفوعة.
3. تدفع جميع النفقات الطبية المشمولة بالتأمين الصحي، باستثناء الفحص الطبي وطب الأسنان بالدولار الأمريكي، وفقاً لقائمة الأسعار التي يقوم بإعدادها أمر الرعاية الطبية والفحص الدوري والعمليات في الدولة المضيفة.
4. يتحمل المريض أي نفقات تتعلق بالخدمات الطبية التي تقدمها مؤسسات مدنية.
5. الخدمات التي تستثنى من الدعم الطبي ودعم رعاية الأسنان هي على النحو التالي:
 - أ. العيادات الخارجية من قبل أطباء وأطباء أسنان مدنيين.
 - ب. وسائل النقل دون المركبات العسكرية.
 - ج. علاج المريض في مؤسسات صحية مدنية.
 - د. طرق العلاج الخاصة.
 - هـ. العلاج البصري والسمعي.
 - و. طب تقويم الأعضاء.
 - ز. الجراحة التجميلية.
 - ح. خدمات ومعدات طب الأسنان يتم تزويدها من قبل مختبرات الأسنان.

مادة 16

الأضرار - الخسائر - التعويضات

1. على كل طرف أن يقوم بتعويض الطرف الآخر عن أي ضرر يسببه الأفراد الضيوف على ممتلكات الطرف الآخر (الأسلحة والذخيرة و المواد والمعدات والوقود، إلخ) أثناء أدائهم لواجباتهم.
2. تطبق قوانين الدولة المضيفة لتسوية مطالبات التعويض للبلد المضيف والشخص الثالث.

3. يحق للطرفين التنازل عن المطالبات ضد الطرف الآخر في حالة الإصابة أو الوفاة التي يتعرض لها للأفراد الضيوف أثناء الخدمة المنوطين بها أثناء أدائهم لمهامهم الرسمية.

مادة 17

إجراءات الجوازات والجمارك

1. يخضع الأفراد الضيوف والتابعين لهم للنظم التي تطبق على الأجانب داخل الدولة المضيفة.
2. يخضع الأفراد الضيوف والتابعين لهم لإجراءات الجوازات والجمارك في الدولة المضيفة ويجب على الدولة المضيفة أن تقوم بتسهيل الإجراءات الإدارية ذات الصلة.

مادة 18

حل المنازعات

1. أي خلاف قد ينشأ بين الطرفين يتعلق بتفسير أو بتنفيذ مذكرة التفاهم هذه، يتم حله بواسطة المشاورات والمفاوضات.
2. في حالة عدم التوصل لحل النزاع عن طريق المشاورات خلال 90 يوم، على الطرفين أن يعقدا اجتماعاً خلال 30 يوم للتفاوض حول إيجاد حل لهذا النزاع.

مادة 19

التعديل والمراجعة

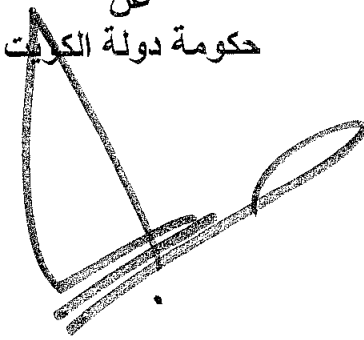
يجوز للطرفين تعديل مذكرة التفاهم هذه بالاتفاق المتبادل، على أن تدخل هذه التعديلات حيز النفاذ وفقاً للإجراءات الواردة في الفقرة 1 من المادة (20) من مذكرة التفاهم هذه.

المادة 20
التصديق والدخول حيز النفاذ

1. تدخل مذكرة التفاهم هذه حيز النفاذ من تاريخ الإشعار الأخير الذي يخطر فيه أحد الطرفين الطرف الآخر كتابة وعبر القنوات الدبلوماسية باستكمال الإجراءات الوطنية اللازمة لدخولها حيز النفاذ.
2. تظل مذكرة التفاهم هذه سارية المفعول لمدة (2) سنتين وتجدد تلقائياً لمدة أو لمدد مماثلة، ما لم يقوم أحد الطرفين بإخطار الطرف الآخر كتابةً عبر القنوات الدبلوماسية بإنهاء قبل (6) أشهر من تاريخ انتهائها.
3. في حالة الإنهاء، تظل المشاريع التي تم تنفيذها وفقاً لمذكرة التفاهم هذه سارية المفعول لحين الانتهاء منها.

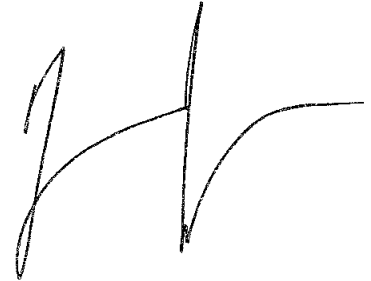
حررت في مدينة أنقرة بتاريخ 29 أبريل 2013 م، من نسختين أصليتين باللغات ، التركية، العربية والإنجليزية، ولكل منهما ذات الحجية. وفي حالة الاختلاف في التفسير يرجح النص الإنجليزي.

عن
حكومة دولة الكويت

صباح خالد الحمد الصباح
نائب رئيس مجلس الوزراء
وزير الخارجية

عن
حكومة الجمهورية التركية

عصمت يلماز
وزير الدفاع القومي